

”Det är min kropp och jag säger
faktiskt stopp!”

**En kvalitativ studie om pedagogers beskrivning
av sitt arbete och betydelse med barns integritet.**

Av: Frida Axelsdottir

Handledare: Michal Salamonik
Examinator: Elisabeth Wollin Elhouar
Södertörns högskola | Lärarutbildningen
Kandidatuppsats 15hp
Självständigt arbete i förskoledidaktik | Höstterminen 2017
Förskolläraryrket med interkulturell profil

Abstract

The aim of the study is to examine how pre-school educators relate to the work on children's integrity and how educators describe their didactic work on the integrity of children in pre-school. The purpose of the study is to get a better understanding of how educators teach children integrity in pre-school.

Through interviews with educators who work actively with the children in preschool, it showed how the educators described their work with children's integrity. The result showed that the educators work to teach children the integrity but in different ways. Educators are aware that children need to learn integrity but the knowledge about how to teach the children integrity is not there yet.

With good communication and interaction with the children, educators can show the children how to show respect towards themselves and each other and how to be a good friend in pre-school.

With this study, the idea is to contribute knowledge and awareness about how teachers in pre-school can work with children's integrity and for the children to learn to respect their body and other bodies.

Keywords: children, educator, integrity, pre-school, communication, interaction.

Sammanfattning

Studiens syfte är att undersöka hur pedagoger i förskolan förhåller sig till arbetet med barns integritet och hur pedagoger beskriver sitt didaktiska arbete med barns integritet i verksamheten. Studien syftar till att få en bättre kunskap om hur pedagoger lär barn integritet i förskolan.

Genom intervjuer med pedagoger som arbetar aktivt med barnen i förskolan visade det på hur pedagogerna beskrev sitt arbete med barns integritet. resultatet visade på att pedagogerna arbetar med att lära barn integritet men olika mycket. Pedagogerna är medvetna om att barn ska lära sig integritet men kunskapen om hur de ska lära barnen det finns inte riktigt.

Med en god kommunikation och samspel med barnen kan pedagogerna visa barnen hur de ska visa respekt gentemot sig själv och varandra på förskolan, hur man är en bra kompis.

Med denna studie är tanken att bidra med kunskap och medvetenhet om hur pedagoger i förskolan kan arbeta med barns integritet för att barnen ska lära sig att respektera sin kropp och andras kroppar.

Nyckelord: barn, pedagog, integritet, förskola, kommunikation, samspel.

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	6
1.1.1 Barns integritet.....	6
1.1.2 Barnkonventionen	8
1.1.3 Att arbeta med barns integritet.....	9
1.2 Syfte och frågeställning	10
2 Teoretisk utgångspunkt.....	10
2.1 Sociokulturella perspektivet.....	10
2.2 Makt	11
3 Metod och material	12
3.1 Metodval	13
3.2 Intervjuer.....	13
3.3 Urval.....	14
3.4 Genomförande.....	14
3.5 Forskningsetiska överväganden	15
3.6 Validitet och reliabilitet	16
4 Tidigare forskning.....	17
5 Resultat och analys.....	18
5.1 Ordet integritet.....	18
5.2 Integritet som rättighet	20
5.3 Förebyggande arbete	22
5.4 Ansvar	25
5.5 Att lära barn integritet.....	27
6 Diskussion och sammanfattning	30
7 Vidare forskning	32
8 Referenslista.....	33
9 Bilagor.....	36
9.1 Bilaga A, samtyckesbrev.....	36
9.2 Bilaga B, intervjuguide	37

1 Inledning

Det har diskuterats mycket i media om hur viktigt det är att lära barn integritet redan i förskolan, för att förhindra sexuella övergrepp på barn. Elaine Eksvärd (2016) är barnarättskämpe, retoriker och författare och är en av många som fick sin integritet kränkt av en närstående, sin pappa. Han utnyttjade henne sexuellt från två års ålder och hon kom ut öppet med sin historia 2016 med boken *Medan han lever*. Eksvärd skriver i sin bok om förskolor och skolor kunde undervisa integritet och vad kroppens alla privata delar är och hur barn ska respektera varandra. Hade hon förmodligen vetat och förstått att det hennes pappa gjorde mot henne var fel och kunnat säga ifrån. Eksvärd menar att som alla skolor har brandövning så ska övningar i integritet även undervisas varje termin (Eksvärd, 2016, s.295–296).

Brandalarmet kunde vi utan och innan, men sexuella övergrepp eller hur man respekterar andras och den egna integriteten visste vi inget om. Sexuella övergrepp är ett ämne som bränns. Ändå är det enligt statistik tre ”bränder” i varje klass. Vi barn borde fått öva på att kunna hantera även dessa bränder. Dagens barn har rätt till det, vuxna har en skyldighet att lära ut (Eksvärd, 2016, s. 296).

Eksvärd (2017) har även startat företaget *Treskabinoll* som syftar till att utbilda och lära barn och vuxna integritet samt brottsförebyggande arbete. Treskabinoll bryter tystnaden kring sexualförbrytare och kan ge barnen en tryggare barndom, som de har rätt till. Undervisning i integritet är viktig, redan hos de yngsta barnen. Treskabinoll arbetar med flera experter, kriminologer, barnpsykologer och personer som arbetar nära med barn, de skapar brottsförebyggande och utbildande lösningar för verksamheter. De använder sig av sociala medier för att lyfta ämnet och skapa kampanjer för att få med allas röster. Utifrån Treskabinoll har Eksvärd även skapat Förskolebrevet, där föräldrar eller anhöriga med barn i förskolan kan skicka det färdigskrivna brevet till förskolechefen. Brevet är en uppmaning om att samarbeta kring tio förebyggande riktlinjer och en integritetspolicy. Tar förskolan del av detta blir förskolan markerad med en blå prick på förskolekartan och det innebär att förskolan arbetar aktivt med de tio riktlinjerna (Eksvärd, 2017). Saila Quicklund tjänstgörande riksdagsledamot i moderaterna har skickat in förslag om att skolor och förskolor ska ta del av Förskolebrevet och andra initiativ som förebygger sexuella övergrepp i skola och förskola. Detta har blivit besvarat av Gustav Fridolin som är utbildningsminister i miljöpartiet, han menar att regeringen har gett skolverket en uppgift att se över förskolans läroplan. Arbetet ska vara att förtydliga barns rätt till integritet, som exempel barns rätt till kroppslig integritet och även integritet när det kommer till dokumentation. Fridolin menar även att regeringen välkomnar och följer alla initiativ från civilsamhället, myndigheter och andra som lyfter och arbetar med dessa frågor, Förskolebrevet är ett exempel på sådant initiativ (Sveriges riksdag,2017).

Under min förskolläro-utbildning har jag varit på fyra olika förskolor och gjort min VFU, av alla dessa förskolor fick jag ta del av hur pedagoger hanterar barns integritet på en av förskolorna. Den situation som uppstod var att ett barn på fyra år ville att andra barn skulle ta på hans privata delar av kroppen.

Pedagogerna var då snabba med att samla alla barn och hade en bok som visade tydligt vilka delar av kroppen som är privata och hur man kan göra om någon, barn eller vuxen, sätta upp en hand och visa att man inte vill eller säga ifrån att det inte känns bra. Jag har sett liknande situationer på andra förskolor men inte sett hur man kan hantera en sådan situation förrän då.

Det har även på bara några veckor eskalerat på internet att man ska skriva ”me too” i sitt flöde på sociala medier och de som skriver detta har på ett eller annat sätt blivit utsatta för sexuella övergrepp. Detta kom upp för att samhället och vi som lever i det ska börja prata om integritet och respekten mot andra men även att samhället inte ska blunda för problemet, utan ta tag i det och ta ansvar för att göra det bättre.

Jag anser att integritetsfrågor är något som inte har förekommit under min utbildning därför ser jag mitt självständiga arbete som ett tillfälle att undersöka ämnet mer och få en uppfattning om hur viktigt det är att barn får lära sig integritet.

1.1 Bakgrund

I denna del kommer jag att beskriva det som jag anser har varit relevant litteratur till min studie, där jag beskriver vad barns integritet är och hur vuxna kan göra för att stärka barns integritet.

1.1.1 Barns integritet

Ordet integritet härstammar från början ur det latinska orden *integer* och *integritas* vilket betyder hel och orörd. Integritet är en gräns hos individens jag som ingen får överträda, när någon gör det kränks den utsatta personens integritet. Integritetsgräns är olika hos alla individer, det beror på individens bakgrund alltså den sociala, kulturella och religiösa bakgrunden men även hur fostran har varit och ålder (Thorsén, 2010, s.123). Jenny Gren (2007) är socionom och menar, att veta var ens gräns går för att känna att ens integritet blir kränkt är olika hos alla individer, men hon beskriver sin egen integritet som sin värdighet och närmaste cirkel som bara hon kan bestämma över. Samhället har satt upp gränser för att minska risken att få sin integritet kränkt och hänvisar då till sekretesslagstiftningen och de gränser och regler. Följs inte dessa gränser och regler kan det förekomma rättsliga följder för den som överskrider gränserna och reglerna som finns.

Eftersom barn är mycket sårbara och håller på att forma sin identitet, blir det då enkelt att gå över deras gräns utan att veta om barnet tillåter eller inte. Barnen har ofta inte utvecklat sin egen integritetsgräns.

Gren menar då att det är viktigt att som förskollärare kunna planera och reflektera över sin verksamhet för att respektera och visa hänsyn till barnets integritet. Barn har inte samma erfarenhet som en vuxen och har inte heller möjligheten att försvara eller i ord bevisa var deras integritetsgräns går (Gren, 2007, s.117–118).

Enligt förskolans läroplan så vilar förskolan på en demokratisk grund där förskolan ska se till att barnen får utveckla kunskaper och värderingar. Förskolan ska visa och lära barnen att respektera mänskliga rättigheter och de grundläggande demokratiska värderingarna som finns i det svenska samhället. Barnen ska även vara en del av lärandet om människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors likavärde samt jämställdhet mellan båda könen och solidaritet. Barnen lär sig etiska värderingar och normer genom konkreta handlingar och upplevelser. Hur vuxnas förhållningssätt är påverkar barnen. Barnens förståelse för vilka rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle kommer från vuxna (Lpfö98, rev...2016). Enligt skollagen (2010) ska huvudmannen se till att skyldigheter och förebyggande arbete mot kränkande behandling finns dokumenterat på förskola samt skola, det ska finnas en plan för detta som även ska revideras årligen. Planen ska innefatta vad som bör göras för att förebygga kränkande behandling och det ska även finnas planering för hur pedagoger i förskolan ska arbeta med det näst kommande år (Skollagen, 2010:800).

Enligt förskolans läroplan är integritet en av de grundläggande värderingarna, det ligger under värdegrunden och hänger samman med begrepp som kränkande behandling och allas lika värde. Det står även i läroplanen att verksamheten alltid ska utgå ifrån barnens integritet, att inget barn ska utsättas för diskriminering eller annan kränkande behandling. De etiska förhållningssätten ska alltid prägla verksamheten, visa omsorg och ta hänsyn till andra människor, rättvisa och jämställdhet samt lyfta sina egna och andras rättigheter ska alltid synliggöras i förskolans verksamhet. Vuxnas förhållningssätt påverkar barnens förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som finns i ett demokratiskt samhälle. Därför är det viktigt att vuxna föregår med gott exempel och är en god förebild för barn (Lpfö98, rev..2016).

Jesper Juul (2005) är en dansk familjeterapeut och författare anser att det är nyligen som vi börjat diskutera den enskilda individens behov, gränser och värderingar på allvar, det har för det mesta pratats om hur viktigt det är att gruppen ska överleva och må bra. Juul belyser att det alltid har varit historiskt sätt att gruppens eller familjens val gått före den enskilda människans val. Speciellt där barns integritet kränkts, då menar Juul barns fysiska och psykiska gränser och behov har kränkts som en del av uppfostran, som då ansetts vara nödvändigt.

Om öppenhet och respekt mot den enskilda individens personliga integritet varit en grundläggande tradition så skulle låg självkänsla inte vara en europeisk folksjukdom och vi skulle inte haft svårt att samordna med människor från andra kulturer i vårt samhälle. Det ligger i hela familjens händer att bidra till att stärka varje individ för att bli en stark familj. Juul menar att en grupp människor är som starkast när varje individ är stark i sig själv. Alla ska ha omsorg om den enskildes integritet och se till att den inte blir kränkt och får den bästa utveckling- och mognadsgrund (Juul, 2005, s. 49–50).

1.1.2 Barnkonventionen

FN (2017) som står för Förenta Nationerna är en organisation som arbetar för mänskliga rättigheter och demokrati samt utveckling och fattigdomsbekämpning. FN har skrivit barnkonventionen där det finns 54 artiklar om barns rätt i samhället (<https://fn.se>, 2017).

Plan International Sverige (2017) är en barnrättsorganisation som är verksam i över 70 länder och arbetar för att alla länder ska ha ”barnens bästa för ögonen” (<https://plansverige.org/>, 2017). Plan International arbetar utifrån FN:s barnkonventions 54 artiklar och dessa artiklar ligger till grund för Plans Internationals arbete, allt de gör utgår ifrån barnkonventionen. Idag är det bara USA som inte har tagit del av barnkonventionens rättigheter. 1989 beslutade FN att alla barn i världen ska ha sina egna mänskliga rättigheter (ibid).

Det finns fyra grundprinciper som Plan International utgår ifrån och dessa fyra är utifrån de 54 artiklar i barnkonventionen. Det är att ”alla barn har samma rättigheter och lika värde, barnets bästa ska alltid komma i första rummet, varje barn har rätt att överleva och utvecklas, varje barn har rätt att uttrycka sin åsikt och delta i beslut som rör honom eller henne” (<https://plansverige.org/>, 2017), dessa principer ska alltid finnas med som en grund för de andra artiklarna (ibid).

1.1.3 Att arbeta med barns integritet

Riksförbundet för sexuell upplysning (2015) är en organisation som arbetar med att sprida kunskap om samlevnads- och sexualfrågor för att öppna upp synen för dessa frågor. RFSU:s perspektiv är frihets- och rättighetsperspektivet på sexualiteten, där varje individ ska få bestämma själv och välja när och hur den vill njuta. I broschyren *Barns sexualitet- en vägledning*, som RFSU har tagit fram, ska ge ett bra stöd till föräldrar, förskolepersonal, lärare och andra som vill få mer kunskap om hur man kan prata med barn om sexualitet och kroppens integritet samt relationer. Genom åldersanpassad kunskap får barnen en nyttig och varierad syn på sin egen kropp och sexualitet. RFSU anser även att alla barn behöver få sina känslor bekräftade och att de är värda att lyssna på.

Genom att lära barn integritet får barnen känna stolthet över sin egen kropp men även känna trygghet över den (<http://www.rfsu.se/>, 2015). För att varje barn i förskolan ska få sin integritet respekterad, krävs det att rutiner och strukturen bestäms. Eva Johansson (2015) är fil dr, lektor och forskare anser att det kan vara svårt för förskollärare att försvara barns integritet i förskolan eftersom de måste ta hänsyn till varje barn och hela barngruppen. Det kan resultera i att rutiner och strukturen i förskolan bestämmer när barnens integritet ska ges utrymme i verksamheten. Detta kan då leda till att makten blir hos de vuxna som arbetar i förskolan och därmed kontrollerar barnens integritet. Johansson menar att de som arbetar i förskolan måste vara medvetna om sin barnsyn samt vad de har för värderingar för att arbetet med barnens integritet ska fungera och bli sund (Johansson, 2005, s.115–122).

RFSU (2016) belyser även att rätten till en personlig integritet är upp till varje individ och att information kring sexualiteten, sjukdomstillstånd eller annan personlig information ska individen själv få bestämma om det ska berättas för andra eller hur det ska berättas. Rätten till personlig integritet gäller alla oavsett ålder, kön eller sexuell läggning (<http://www.rfsu.se/>, 2016).

Rädda barnen (2013) har tagit fram en handbok som heter *Stopp! Min kropp!* som är skriven till föräldrar, vårdnadshavare och vuxna, för att underlätta och hjälpa till att prata om barns kroppar, gränsdragning och sexualitet. Handboken ger konkreta tips om hur vuxna kan stärka barns integritet i alla åldrar. Handboken beskriver hur värdefull och viktig ens kropp är och att barnet själv bestämmer över sin egen kropp. Ingen ska få röra kroppen på ett sätt som inte känns bra eller är obekvämt, då ska barnet veta att man får säga nej och berätta om det för en vuxen. Men att detta gäller även personer som man verkligen tycker om, man får säga nej. När det kommer till pedagogerna i förskolan är det viktigt att även de berättar för barnet att de har gränser, eftersom pedagogerna ofta har en nära fysisk kontakt med barnen. Att man börjar tidigt med att berätta om någon säger nej, jag vill inte, så får man inte

fortsätta. Om barnen lär sig tidigt dessa signaler och lyssnar på vad andra säger, kommer barnet senare att förstå sina egna känslor och lära sig sina egna gränser. Men det är även viktigt att vuxna berättar varför det ibland är tillåtet att vuxna rör barnets kropp, exempelvis vid blöjbyten, hjälper barnet vid toalettbesök, rengöra ett sår eller vid ett läkarbesök. Att ha en god kommunikation med barnet är viktigt (<https://www.raddabarnen.se>, 2013).

1.2 Syfte och frågeställning

Studien syftar till att undersöka fyra pedagogers förhållningssätt till barns integritet i förskolan och även hur de beskriver sitt didaktiska arbete med barns integritet i verksamheten. Studien syftar till att få en bättre kunskap om hur pedagoger lär barn integritet i förskolan.

För att syftet ska besvaras kommer studien utgå ifrån frågeställningarna nedan.

-Hur beskriver pedagoger sitt förhållningssätt till barns integritet i förskolan?

-Hur beskriver pedagoger sitt arbetssätt med barns integritet i förskolan?

2 Teoretisk utgångspunkt

I kommande avsnitt ger jag en inblick i den sociokulturella teorin och även maktperspektivet. Eftersom syftet med min studie är att undersöka hur pedagoger i förskolan förhåller sig till arbetet med barns integritet och hur pedagoger beskriver sitt didaktiska arbete med integritet i verksamheten, har jag valt att ta hjälp av det sociokulturella och maktperspektivet för att tolka mitt resultat.

2.1 Sociokulturella perspektivet

Säljö (2017) menar att det sociokulturella perspektivet utvecklades på 1920-talet av Lev Semenovich Vygotskij. Vygotskij arbetade med språk, lärande och utveckling hos människan. Säljö beskriver att det sociokulturella perspektivet är mycket aktuellt i dagens samhälle eftersom det visar på hur viktigt det sociala samspelet är för människans utveckling och lärande. Det som utmärker den sociokulturella traditionen är genom samspel och språk, människan kommunicerar genom olika språkliga begrepp och kan uttrycka sig och fungera som en tänkande individ. Enligt Säljö menade Vygotskij att det var genom kommunikationen som människan fick en förståelse för hur omvärlden fungerade, då genom språklig kommunikation med andra människor (Säljö, 2017, s.251 & 256–258). Säljö (2014) anser att kunskap är något som sker först i samspel mellan människor och sedan blir en del av varje individ och den enskildes tänkande samt handlingar, för att det sedan ska kunna bli en kommunikativ kunskap mellan individer. En av utgångspunkterna inom det sociokulturella perspektivet är att visa ett intresse för hur individen och gruppen anammar och använder sig av de fysiska och de kognitiva möjligheterna.

Vidare menar Säljö att de naturliga vardagliga samtalen som sker i interaktion med andra är de viktigaste för individens utveckling. Att kunna redogöra för hur andra ser på tillvaron, ger oss en färdighet i att kunna utvecklas till en sociokulturell människa (Säljö, 2014, s.9 & 18–19).

Enligt Säljö (2011) att barnet börjar lära sig redan från födseln att kommunicera. Genom att kontrollera sin kropp, fixera blicken, koordinera hand och öga samt att gå och springa. Dessa processer är styrda av biologiska processer. Alla barn i olika världsdelar lär sig samma process och utvecklas relativt lika under denna fas. Men det kommer att förändras under tiden då barnet börjar att kommunicera med sin omgivning, då kommer utvecklingen även att bestämmas av sociala faktorer. Språket kommer att få en stor betydelse, även fast barnet från början endast kommunicerade med kroppen så blir språket nyckeln till att vara delaktig i sin omgivning (Säljö, 2011, s.161). Språket är det viktigaste psykologiska redskapet vi har. Det är genom språket som människan blir delaktig i andras perspektiv och genom språket som det sociokulturella erfarenheterna förs vidare. Språket har flera funktioner, människan använder det för att kommunicera med andra men även för det inre, tänkandet, att reflektera över sina handlingar. Det blir som ett inresamtal som individen har med sig själv. Detta gör att språket som redskap gör det möjligt för oss att reglera våra handlingar, människan kan analysera vad som sker och kan dra slutsatser om hur hon ska agera nästa gång (Säljö, 2011, s.163–165).

Säljö (2011) anser att den centrala utgångspunkten i ett sociokulturellt perspektiv är att människan lär och utvecklas genom att delta i olika sociala sammanhang. När människan lär sig att använda de redskap som den har, då fysiska och språkliga redskapen, utvecklas individen som sociokulturell varelse i de samhälle och kultur hon lever i. För att individen ska kunna lära sig hur dessa redskap ska användas, behöver den vara med i samtal och olika sociala praktiker, individen behöver både själv använda det men även se och höra hur andra individer använder sig av de fysiska och de språkliga redskapen på ett specifikt sätt (Säljö, 2011, s.171–173).

2.2 Makt

Roddy Nilsson (2008) är docent i historia och menar att Foucault var den mest originella tänkare på 1900-talet, men att hans tankar och idéer är mer en tolkning av vad andra har sagt. Foucault studerade vetenskapen och kulturdebatter där makt är en av hans tankegångar (Nilsson, 2008, s. 9). Michael Foucault (1975) var filosof och historiker, han menar på att makten är något som finns runt om människan i alla lägen oavsett om man vill eller inte (Foucault, 1975, s. 216–217). Nilsson belyser Foucaults sätt att se på makten som kunskap, att makt och kunskap utgår ifrån och är beroende av varandra. Genom att ha kunskap har människan makten eller tvärtom.

För i alla maktrelationer finns det kunskap (Nilsson, 2008, s.84). Nilsson beskriver även att det inte finns några sociala relationer där makt inte finns utan det är något som är centralt överallt. Bara för att makten finns överallt betyder det inte att allt är makt eller att maktrelationer är oundvikliga (Nilsson, 2008, s.92).

Dolk skriver i sin avhandling att makten inte är något som endast finns genom lagar och regler utan genom normer och normalisering. Makten skapar kunskap och sanningar men ger även grund till individers handlingar, attityd och känslor (Dolk, 2013, s. 26). Dolk menar även att ålder är något som har stor betydelse när det kommer till makt. Att äldre människor utsätts ofta för diskriminering medan barn är underordnade och blir då mer självklart. Eftersom vuxna har mer kunskap och erfarenhet blir det mer legitimt att utöva makten och blir då inte en diskriminering gentemot barn (Dolk, 2013, s. 30–31). Enligt Foucault är barnen medvetna om att vuxna har makten eftersom de alltid är närvarande och vet vad som sker runt om kring och barnen vet vad som får göras och inte (Foucault, 1975, s.202). Men samtidigt som det är de vuxna som har makten så kan barn ta över den. Dolk anser att vuxna har större möjlighet att utöva makt men att barnen kan ta över och utöva makt i vissa situationer, det blir ett motstånd som kan göra makten hos den vuxne ostabil (Dolk, 2013, s.181). Nilsson menar även att makt kan utövas för att få igenom regler, bevara struktur och få igenom sin vilja samt för att bidra till andras välmående. Nilsson belyser att som lärare har man en fördel genom de regler och struktur som finns i styrdokumenterna på förskolor och besitter redan en makt. Men det betyder inte att läraren har allt under kontroll över sina elever eftersom makten kan i olika situationer tas över av eleverna eller av en elev (Nilsson, 2008, s.94).

Foucault anser att makt kan utövas under tystnad och med hjälp av mimik och kroppsspråk, det kallas för den disciplinära makten, att makten utövas med syfte till att upprätthålla en viss norm. Där överordnade vill styra den underordnade och vill rikta dessa personer mot ett korrekt beteende utifrån sin egen värdering och tyckande. Individerna använder sig av både belöning och bestraffning för att upprätthålla normen. Med detta kan man se att normen är ett starkt redskap för att utöva sin makt (Foucault, 1975, s. 171–185).

3 Metod och material

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för den valda metoden som jag använde för att samla in det material som använts men även de urval jag gjort för att avgränsa min studie. Jag kommer även att redogöra för hur intervjuerna gjordes och hur jag har bearbetat allt insamlat material och vilka etiska ställningstaganden jag tagit hänsyn till under studiens gång.

3.1 Metodval

Syftet med denna studie är att ta reda på hur pedagogers förhållningssätt till barns integritet i förskolan är och hur de arbetar praktiskt med det i verksamheten, därför har jag valt att använda mig av kvalitativa intervjuer för att samla in mitt material.

Genom att använda mig av semistrukturerade intervjuer får jag en djupare beskrivning från pedagoger om hur de upplever sitt arbetssätt med barns integritet och intervjuerna blir mer som ett samtal.

Runa Patel beteendevetare och Bo Davidsson (2010) universitetslektor menar att en kvalitativ metod används för att upptäcka och identifiera egenskaper hos individer, alltså tolka och beskriva människors upplevelser i världen. Att det inte finns något rätt eller fel sätt att tänka eller beskriva eftersom det är upp till varje individ hur de upplever saker och ting i världen (Patel & Davidsson, 2010). Eftersom jag endast använder mig av intervjuer får jag bara reda på hur pedagogerna beskriver sitt arbete med barns integritet och inte hur det faktiskt arbetar utan då hade det behövts observationer. Men eftersom jag inte undersöker vad som är sant eller falskt, tycker jag att mitt val av metod fungerar för att få fram den information som behövdes för att svara på mina frågeställningar.

3.2 Intervjuer

Jag valde att använda mig av kvalitativa intervjuer där semistrukturerade frågor användes. Enligt Patel och Davidsson är semistrukturerade frågor mer öppna frågor och lämnar utrymme för att utveckla mer. Samma frågor används oftast till alla intervjupersoner (Patel & Davidsson, 2010). Jan Trost (2014) är professor i sociologi och socialpsykologi anser att det finns olika metoder som används när man gör en kvalitativ studie och en av dem är intervjuer som även de kan variera beroende på om frågorna är av hög eller låg standardisering. Med hög standardisering menas att alla frågor ställs exakt lika till alla respondenter och i exakt den följd som står. Med låg standardisering menas att frågorna kan ställas mer fritt i den följd som passar respondenten och följdfrågor kan ställas om så behövs (Trost, 2014). Vidare menar Trost att semistrukturerade intervjufrågor är mer öppna, att det inte finns något svarsalternativ, rätt eller fel svar. Det vill säga att intervjun är av hög grad strukturerad medan frågorna är av låg grad strukturerade, mer öppna frågor och kan efterliknas mer som ett samtal (ibid). Jag valde semistrukturerade frågor just för att få respondenternas egna uppfattning och för att kunna ställa följdfrågor för att få mer utvecklade svar. Enligt Trost ger kvalitativa intervjuer mer utrymme för komplexa och rika svar samt att svaren kan ge fler intressanta mönster (ibid). Utifrån mina intervjuer har jag fått den information om respondenternas upplevelse och deras beskrivning av sitt arbete med barns integritet.

Jag upplevde att den första intervjun gav mig en bra känsla av hur jag kunde ställa fler följdfrågor och kunde sedan anpassa frågorna bättre till de andra tre intervjuerna. Intervjufrågorna gav mig rika svar och respondenterna beskrev sina upplevelser tydligt och bra. Därför anser jag att kvalitativa metod med semistrukturerade frågor passade bra in i min studie.

3.3 Urval

För att samla in mitt material valde jag att intervjua förskollärare samt barnskötare. Varför jag valde att intervjua både förskollärare och barnskötare är för att jag anser att båda grupperna kan ha kunskap inom området jag vill undersöka samt att de arbetar aktivt med barnen i verksamheten och kan därför besvara studiens frågeställningar.

Jag intervjuade fyra pedagoger, från olika förskolor alla inom Stockholms kommun. Jag har inte jämfört dessa förskolor eftersom det inte är relevant i min studie, utan jag har enbart intresserat mig i att undersöka pedagogernas enskilda svar och likheter samt skillnader mellan de olika svaren.

Respondenterna har blivit slumpvist utvalda utefter de som har visat ett intresse för att delta i studien och eftersom det är få respondenter så har jag valt att undvika att generalisera slutsatser.

Tabell 1.

Befattning	Erfarenhet	Organisation
Förskollärare 1	13 år	Förskola- Kommunal
Förskollärare 2	24 år	Förskola- Kommunal
Förskollärare 3	30 år	Förskola- Kommunal
Barnskötare	8 år	Förskola- Kommunal

Erfarenheten baseras på antal år som verksam inom barnomsorgen.

3.4 Genomförande

Respondenterna valdes ut genom sökningar via förskolornas hemsidor. Jag mailade till förskolechefer på 21 olika förskolor och utefter deras svar valde jag ut de fyra respondenter i tabellen (se tabell 1). I mejlet beskrev jag kort vad mitt examensarbete skulle handla om och frågade om de hade möjlighet att delta i studien. Jag bifogade även ett samtyckesbrev (Bilaga A) där både chef och respondenten fick ta del av studiens syfte och de etiska principerna samt kontaktuppgifter till mig. Via mejl bokade jag tillsammans med respondenten tid och dag, intervjun ägde rum på deras arbetsplats för en trygg och avslappnad miljö för att kunna få en bra och tydlig intervju.

För att undersökningen ska vara trovärdig skickades det inte ut några intervjufrågor innan intervjutillfällena just för att respondenten inte skulle hinna förbereda sig inför intervjun. Intervjun tog cirka 30–50 minuter.

I enighet med respondenterna tillät de att jag spelade in intervjuerna med min mobiltelefon för att jag skulle få mer korrekt material. Jag ser och hör intervjudeltagaren hela tiden och kan koncentrera mig på att lyssna och även då få med fler följdfrågor om så behövs. Detta är en fördel med att spela in intervjun men nackdelen med att spela in är att intervjupersonen kan känna sig obekvämt och hämmar sina svar. Patel och Davidson menar att inspelning av intervjuer kan påverka svaren respondenten ger eftersom inspelningen kan ge en känsla av att man måste framstå som förnuftig (Patel och Davidson, 2010).

Intervjuguiden är uppdelad i tre olika kategorier där första delen är standardfrågor för att ge respondenten möjlighet till ett öppnare samtal. Enligt Trost ska frågorna ställas i den ordning som passar utefter respondentens svar. Samtidigt är frågorna mer öppna och intervjun kan därför bli mer som ett samtal än en intervju. Detta gör även att respondenten kan till en viss del styra frågorna och svaren, detta kan innebära att intervjusituationen känns mindre obekvämt (Trost, 2014).

När intervjuerna var genomförda transkriberades allting och studerades noga för att få en bättre uppfattning av allt material som samlats in. Därefter jämförde jag alla intervjuer samt började dela in i kategorier för att sedan analysera dessa svar och se likheter samt skillnader mellan intervjuerna. I resultat och analysdelen kommer jag att visa på resultatet parallellt med analysen. Under varje rubrik kommer resultatet att presenteras med utvalda citat som är relaterade till temat tillsammans med en text för att tydliggöra sambandet mellan dem (Stukat, 2011). Några av citaten är till en viss del omskrivna till skriftspråk för att tydliggöra men jag har gjort detta utan att förvränga respondentens uttalanden samt för att värna om deltagarens integritet (Trost, 2014).

3.5 Forskningsetiska överväganden

Under hela min studie har jag utgått ifrån de forskningsetiska principerna, God forskningssed, som Vetenskapsrådet (2017) har tagit fram. Den består av åtta överväganden som beskriver hur forskare ska förhålla sig till de etiska principerna.

I dagens samhälle är forskning viktig betydelse och förväntningar ställs då på forskarna som utför forskning. Forskarna har ett särskilt ansvar mot de människor och djur som medverkar i forskningen samt mot de som kan påverkas av forskningsresultatet. Det första uppförandekravet är att alltid tala sanning om den forskning jag gör, som jag gjort när jag analyserat och sammanställt mina svar. Det andra är att granska och redovisa mina utgångspunkter för min studie genom att visa vilka teorier som använts för att koppla samman studiens syfte, detta har jag gjort med den sociokulturella teorin. Tredje kravet är att öppet redovisa metoder och resultat.

Det fjärde kravet är att jag öppet ska redovisa kommersiella intressen och andra bindningar. Det femte kravet är att inte stjäla forskningsresultat från andra. Genom att jag själv har sökt och läst tidigare forskning kring mitt ämne har jag kunnat kritiskt granska den och sedan kommit fram till eget resultat utefter mitt insamlade material. Det sjätte kravet är att jag ska hålla god ordning i min forskning, genom dokumentation och arkivering. Jag har förvarat materialet på ett sätt där ingen förutom jag kan åstadkomma det under tiden jag skriver, när all bearbetning är klar kommer materialet att raderas. Det sjunde kravet är att jag ska sträva efter att bedriva in forskning utan att människor, djur eller miljön tar skada. Jag har skickat ut samtyckes brev (Bilaga A) till varje respondent, samt att ingen personlig uppgift skrivs med i studien, alla deltagare är anonyma. Det åttonde och sista kravet är att min bedömning ska vara rättvis mot andras forskning (Vetenskapsrådet, 2017).

3.6 Validitet och reliabilitet

Enligt Patel och Davidson (2011) menas validitet eller giltighet att det som ska undersökas verkligen har undersökts. Att det finns koppling mellan det insamlade materialet och undersökningens syfte och att forskningsfrågorna kunde besvaras. Detta har jag gjort genom att intervjua 4 olika pedagoger och sedan transkriberat det insamlade materialet och även analyserat det och presenterat det med citat från intervjuerna. Jag har sedan kopplat det till relevant forskning samt den teori jag utgått ifrån, den sociokulturella teorin samt maktperspektivet. Med den metod och det material har jag kunnat svara på mina frågeställningar och det syfte jag har. Reliabilitet eller tillförlitlighet står för att materialet har samlats in på ett tillförlitligt sätt samt att det har analyserats noga. Jag har intervjuat och visat på vad som sagts i intervjuerna genom olika citat. I en kvalitativ studie kan svaren variera utan att validiteten bedöms låg. Kvalitet i en undersökning bör finnas och då måste validitet och reliabilitet finnas med i undersökningen (Patel & Davidson, 2011).

4 Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer jag att ta upp relevant forskning som syftar till min studie. Jag kommer att ta upp forskning som visar varför arbetet med integritet är viktigt.

Johansson (2005) menar att integritet kan ses som en normativ företeelse om en persons rätt, som inte får bli kränkt. Att människor ska få rätt till att identifiera, bilda egna personliga åsikter, tankar och övertygelser och få uttrycka dem fritt. Johansson menar även att det är vuxnas ansvar att vägleda och skydda barn för vad som är rätt och fel men även varför det är rätt eller fel. Vuxna ska visa och lära barnen integritet (Johansson, 2005, s.110–112).

Vidare belyser Johansson att det kan vara förskollärarens etiska värderingar som kan vara grunden för hur förskolans arbetssätt är, hur regler och systemet fungerar och har byggts upp. Det kan betyda att man räknar med att barnen följer en viss norm som kan komma att inkräkta på barnens integritet.

Johansson menar att detta kan vara ett dilemma, eftersom förskollärarna har makten att bestämma vilket utrymme barnen får för sin integritet i förskolan. Det förekommer även i studien att förskollärarna inte anser att de yngre barnen behöver lika mycket utrymme för integritet som vuxna. Det diskuteras heller inte inom förskolan hur förskollärarna kan arbeta med integritet eller hur de ska förhålla sig till barnens integritet (Johansson, 2005, s.115–121).

Safak Öztürk (2010) som är assisterande professor på universitet i Turkiet skriver i sin studie att barnens värderingar om rätt och fel kommer hemifrån. Vilket innebär att det är föräldrarna eller vårdnadshavaren som har präglat barnet om vad som är rätt och vad som är fel från början. De normer som barnet lärt sig förstärks eller försvagas av samhället om föräldrarna eller vårdnadshavaren har lärt barnet utifrån samhällets normer. Det framkommer även att pedagogerna är medvetna om vilket ansvar de har att bemöta barnet som individ. Pedagogerna bör ha ett gott samarbete samt vara engagerade i sitt arbete. Pedagogerna är medvetna om att de måste ha en bra relation och samarbete med barnet och föräldrarna samt ha en god kunskap om deras kultur. Pedagogerna anser att de etiska aspekterna behöver bli tydligare och måste förbättras inom förskolor (Öztürk, 2010).

Idag diskuteras det mycket om stora barngrupper i förskolan och bristen på tid. I en artikel där professorerna Ingrid Pramling Samuelsson, Pia Williams och Sonja Sheridan (2015) har skrivit, visar det på att för stora barngrupper leder till att förskollärarna hämmas i sitt arbete med barnen. Den kommunikation mellan barn och vuxna blir inte lika långvarig som i en grupp med färre barn.

Samspelet och kommunikationen mellan förskollärare och barn men även mellan barnen är sämre på grund av den stressiga miljön. Möjligheten att kunna kommunicera med enskilt barn finns knappt men även att kunna diskutera med barnen i grupp en längre tid. Gruppens storlek kan även påverka relationen mellan barn och även göra det svårare för barnen att utforska, det finns inte tillräckligt med utrymme för barnen att kunna sysselsätta sig med de material eller aktiviteter de vill använda. Artikeln visar på att barns delaktighet och inflytande minskar när barngrupperna är så stora (Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan, 2015, s.3).

Vidare anser Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) att barngruppens storlek är avgörande för hur förskollärarna ska kunna arbeta utefter läroplanens mål. Bilden av barngruppen blir mer komplex när den är större. Det blir fler relationer som ska bildas och alla barn ska förhålla sig till varandras behov vilket kan varar svårt för ett litet barn. För den vuxne blir det ännu fler barn att lära känna, tolka, förstå och följa i deras lärande och detta kan orsaka att förskollärare upplever ett hinder i att arbeta ut efter läroplanens syfte. Detta leder förmodligen till att förskollärare inom verksamheten har svårt att planera och utföra sina arbetsuppgifter på sitt bästa sätt (Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan, 2015, s.4).

5 Resultat och analys

I detta avsnitt kommer jag redogöra för mitt resultat samt analys. Resultatet och analysen presenterar jag parallellt. Under min bearbetning påträffade jag både likheter och skillnader i deras svar. Utifrån deras svar har jag hittat teman som ger svar på mina frågeställningar samt mitt syfte. Under varje rubrik kommer jag att presentera resultatet med utvalda citat som är relaterade till temat och efter det, för att koppla ihop detta, kommer jag sammanfatta min tolkning av materialet och sist analyserar jag mitt material och min tolkning utifrån mina teorier, sociokulturella perspektivet och maktperspektivet samt till tidigare forskning.

5.1 Ordet integritet

Jag frågade alla respondenter vad det tänker när de hör ordet integritet och alla hade de liknande svar. De ansåg att integritet var ett stort begrepp men de beskrev det som att respektera sig själv och veta sina rättigheter. Men även att bestämma över sig själv och ur ett kränkings perspektiv.

Förskollärare 1 beskriver sin uppfattning så här:

Integritet *hmm* Så tänker jag på att man har rätten att *kort paus* Men rätten att bestämma över sig själv och sin egen kropp men också skyldighet till att respektera andras ”jag” och kroppar.

Förskollärare 2 menar att det är stort begrepp:

Det är väldigt stort *skrattar* begrepp. Först och främst barnens rättighet att deras integritet ska respekteras. Dom har ju som vi vuxna, vi har ju våra egna gränser.

Förskollärare 3 beskriver det som fysisk integritet:

Ehm.. när det handlar om förskolan så tänker jag på den fysiska integriteten, barns fysiska integritet. Jag tänker då utifrån ett kränkings perspektiv och även utifrån Stopp min kropp handboken, utifrån dom perspektiven så tänker jag på barns fysiska integritet.

Barnskötaren menar på att det inte ska spela någon roll vilken ålder man har utan vi ska respektera vad vi är:

Det är ett stort ord. Men att vi respekterar vad vi är och vad dom andra är, det spelar ingen roll vilken ålder det är, vuxna som barn. Visa respekt mot barnen, vad de tänker och vad dom vill och när dom säger nej så betyder det nej.

Från dessa uttalanden förstår jag det som att förskollärare 1 och 2 och barnskötaren menar att det handlar om respekt både från vuxna mot barn och barn mot sig själva men även rättigheter som barn har. Samtidigt som förskollärare 3 tänker på den fysiska integriteten, hur hen ser det ur olika perspektiv både från kränkandebehandlingens plan för förskolan och även boken som de tillämpat på förskolan om barns integritet ”Stopp min kropp”. Men för att detta ska ske behövs det kunskap om hur man ska bemöta barnen. Att kunna förmedla kunskapen om rätten till sin egen kropp och sin integritet genom att kommunicera med barnen, berätta och visa för barnen hur man visar respekt mot andra samt sig själv. Özturk (2010) anser att pedagogerna måste vara medvetna om vilket ansvar de har genom att bemöta barnet som individ. Att de har ett gott samarbete men även att de bör vara engagerade i sitt arbete. Pedagogerna ska ha en god relation med barnen och föräldrarna och ha god kunskap om hur deras kultur ser ut hemma (Özturk, 2010). För att skapa en god relation samt en god kunskap om barnet krävs det att pedagogerna har ett gott samspel med föräldrar, barn och sina kollegor. Som Säljö (2014) menar att kunskap är något som blir i samspel mellan människor och sedan blir det en del av individen men även en del av den enskildes tänkande samt handlingar (Säljö, 2014). Vidare menar Säljö (2014) att de vardagliga samtalen som sker i interaktion med andra är dom viktigaste för människans utveckling.

Att kunna förstå och beskriva hur andra människor ser på tillvaron gör att människan kan utvecklas till en sociokulturell individ (ibid).

5.2 Integritet som rättighet

Att fråga barnen innan en snytning eller blöjbyte eller något annat, är viktigt enligt respondenterna. Ofta blir det så att vi pedagoger tar från barnen, rättigheten att få göra själv eller att säga nej blir borttagen och då inte med den avsikten utan eftersom det sker plötsligt, det blir ett tvång för barnet.

Förskollärare 1 menar på att det finns olika sätt att säga nej eller stopp:

Sedan är det också så att, nej och stopp jag vill inte sätta på mig overallen idag, ja, jag hör att du inte vill men det är 20 grader kallt ute så att jag kommer behöva sätta på dig overallen i alla fall för annars kommer du bli sjuk, det är två olika saker med att säga nej eller stopp och man har rätt till sin egen kropp.

Vidare beskriver förskollärare 1 att avsikten inte alltid är som man säger utan att barnet hör annat:

Det kan lätt bli så att, avsikten är ju alltid, skulle jag säga, från en vuxen, att det är kallt ute du behöver ha varma kläder på dig, du kan bli sjuk, men att det kan låta, jo men jag är vuxen jag bestämmer, att det är det barnet hör. För att i lägen där det kommer till att det är 20 grader kallt ute där man måste ha overallen, då är det vuxnas ansvar, då behöver vi ju skydda barnen. Men det är också viktigt att förklara varför. Jag hör att du säger nej och stopp, jag kan inte möta dig just nu för att jag behöver se till så att du är varm och torr när vi är ute på gården.

Förskollärare 2 menar på att barnet blir tvingat till saker utan att pedagoger reflekterar över det:

Att fråga barnet innan man gör något är viktigt men ofta sker det att man tvingar, man tar från barnet utan att fråga ”är det okej?” ”får jag byta din blöja?” inte bara gå fram och säga, ”ja nu ska vi tvätta ditt ansikte”, men känn själv, hur skulle du känna om någon bara skulle börja tvätta dig i ansiktet eller torka näsan eller öppna och titta i blöjan. Vi måste fråga barnen först, innan vi exempel ska byta blöja, att bara ta och lägga barnet där och tvinga, nu måste vi ta bort. Det är väldigt små detaljer som man måste vara försiktig med, man måste jobba medvetet, för det är jätteviktigt att inte kränka barnet på det sättet.

Förskollärare 3 beskriver tilliten som en stor del i barns integritet, att skapa en relation till barnet:

Barnet ska kunna lita på pedagoger som är på förskolan. Pedagogerna måste bygga en relation med barnet för att tilliten ska finnas. Att man som pedagog alltid frågar barnet innan man gör något, som exempel toalettbesök, om barnet är färdigt att jag som pedagog då frågar ”vill du att jag hjälper dig?”

Barnskötaren menar på att pedagoger ofta bara tar tag i barnet och snyter, att vuxna har lite makt över barnen:

Ofta så tar vi bara tag i barnet och snyter dom när de är snoriga *skrattar lätt* men de kanske inte vill, de kanske vill göra det själva, vi måste fråga innan. Vi har lite makt över dom, vi bestämmer över vissa saker men vissa saker får de faktiskt bestämma själva. Vi måste förklara varför vi gör saker och varför vi vuxna bestämmer ibland och när barnen får bestämma.

Alla respondenter menar att barnet alltid ska tillfrågas innan pedagoger ska utföra något på barnet. Att ge barnet en förklaring till varför något sker eller varför det måste göras är viktigt enligt respondenterna. Men som förskollärare 1 beskriver, finns det olika sätt att säga nej på, att inte vilja ta på sig sin overall och att bestämma över sin kropp. Hen menar att sammanhanget är viktigt, när säger barnet nej, i vilken situation. Att vuxna behöver utöva makt mot barnen sker ofta mot barnens vilja. Nilsson belyser att det inte finns några sociala relationer där makt inte utövas, makten finns över allt. Men det betyder inte att allt är makt eller att maktrelationer är oundvikliga (Nilsson, 2008). Dolk belyser att makten inte är något som endast finns genom lagar och regler utan genom normer och normalisering, att makt skapar kunskap och sanningar. Makten ger en grund för hur handlingar, attityder och känslor skapas hos individer (Dolk, 2013). När det gäller påklädning är det ett ansvar från pedagogerna att barnen inte fryser när de går ut och att det är vuxnas skyldighet att skydda barnet. Utövandet av makt blir ofta ett måste eftersom vuxna har bättre kunskap och erfarenhet om vissa situationer. Som Dolk skriver har vuxna mer kunskap och erfarenhet och då blir det mer legitimt att utöva makt mot barn, barnen blir inte diskriminerad eftersom de inte har samma erfarenhet eller kunskap som vuxna (Dolk, 2013). Förskollärare 1 menar då att en förklaring till barnet måste ske för att de ska förstå varför de måste sätta på sig sin overall. Här är det viktigt med bra kommunikation mellan barn och vuxna, att kunna kommunicera och förklara för barnet varför. Säljö (2017) menar att genom kommunikation får människan en förståelse för hur omvärlden fungerar och att genom den språkliga kommunikationen med andra får människan en bättre förståelse för hur det fungerar i omvärlden (Säljö, 2017).

Förskollärare 2 och 3 samt barnskötaren anser också att frågan till barnet innan saker sker är viktig just för att barnet själv ska få sin vilja respekterad. Att barnet inte är tvunget att byta sin blöja i stunden som pedagogen frågar, som förskollärare 2 nämner, att inte bara ta barnet och lägga på skötbordet och byta, utan att ställa frågan och då även få ett svar. Att även tänka själv hur det skulle kännas om någon kom fram och torkar dig i ansiktet bara för att du var lite smutsig. Det är pedagogerna som ska lära barnen vad som är rätt och fel och förklara när barnen får bestämma och när de inte får bestämma.

Johansson (2005) menar att detta kan vara ett dilemma, eftersom förskollärarna har makten att bestämma vilket utrymme barnen har i förskolan när det kommer till deras integritet. Att de yngre barnen inte behöver lika mycket utrymme för integritet som de vuxna eller de äldre barnen. Det diskuteras heller inte hur pedagogerna i förskolan kan arbeta med barns integritet och heller inte hur de ska förhålla sig till barnens integritet (Johansson, 2005). Nilsson belyser Foucaults sätt att se på makten, att se makten som en kunskap och att kunskap är makt. För i alla maktrelationer finns det kunskap (Nilsson, 2008).

5.3 Förebyggande arbete

Alla respondenter har visat på hur de arbetar förebyggande med barns integritet det som var gemensamt var att alla använde sig av ”stopp handen”, genom att visa med handen att man inte vill eller nu är det stopp. Kroppsspråket har alla nämnt och pratat om som en viktig del av kommunikation och barns integritet. Att visa i handling hur man är en god kompis på förskolan, hur olika känslor fungerar i kroppen samt varför det känns på ett visst sätt.

Förskollärare 1 menar på att alla förskolor använder sig av stopp handen.

Vi har ju, som många förskolor, tror jag i alla fall alla förskolor har, men det är ju stopp handen (visar med hela handen, fingertopparna mot taket, handflatan fram) jag vet på småbarnsavdelningen så är det just mycket att använda stopp handen och förtydliga vad den innebär, det betyder ju liksom hit men inte längre eller jag säger stopp jag vill inte mer. Men på den här avdelningen där jag är så är dom ju äldre och här jobbar vi väldigt mycket just nu med att det ska räcka med att säga stopp eller nej det räcker.

Medan förskollärare 2 beskriver hur de läser olika böcker, detta visade att på att barnen öppnar sig mer för pedagogerna och speciellt dem de fått tillit till.

Det var verkligen på tiden när vi läste boken eller jag har gjort en flano av den... och då berättade ett barn om en jobbig situation och då fick vi agera. Då kände jag, vad mycket man kan göra med små saker, läsa en bok/flanosaga och prata om det och då öppnar barn upp sig och berättar hur dom har det hemma.

Vidare beskriver förskollärare 2 att de pratar om känslor hur barnen känner och varför de känner så och även vart dessa känslor bor.

Vi arbetar mycket med känslor. Barnen kan inte alltid uttrycka vad de känner genom ord, vad är det som gör att de känner så här. För det kan gå så långt att en kompis gör saker eller en vuxen som inte känns rätt. Att göra barnen medvetna om vilka handlingar som kan orsaka den konstiga känslan. Jag arbetar mycket med känslor för att väcka den där förståelsen hos barnen, vad är det som gör att jag mår dåligt. Vi har en låda, känslolåda, där vi pratar om känslor hur de kan kännas. Alla barnen har lärt sig att alla känslor bor i magen och i de små facken i magen så bor det olika känslor. Vi har tagit de 6 viktigaste känslorna, grundkänslorna, lugn, glad, arg, sur, ledsen och rädd.

Förskollärare 3 beskriver att de arbetar olika med barnen utifrån ålder.

Vi jobbar ju med uttrycksättet, stopp min kropp, men vi uttrycker oss inte så med de yngre barnen. Däremot så är vi tydliga med att visa vad som är okej och inte okej. För de äldre barnen så försöker vi förklara mer varför vissa handlingar inte är okej, som exempel så har vi haft att några barn har tagit varandra på rumpan och även då oss vuxna på rumpan och detta beteende satte vi tvärstopp på. Vi fick förklara noga för dessa barn att det inte är okej och varför det inte är okej.

Vidar beskriver förskollärare 3 att med de yngre barnen är det mer i handlingar som de visar på hur de kan göra, men att de även förklarar på ett enkelt sätt samtidigt. Mer genom det fysiska språket och det verbala.

Med dom yngre barnen så pratar vi inte på samma sätt utan då är det mer att vi fysiskt hjälper dem isär om de kramar någon som inte vill. Och då berättar för barnet att när han låter på det sättet så vill inte han eller om hon låter på det sättet så vill inte hon kramas. Vi lär ju barnen stopphanden och att säga stopp när de inte vill. Men vi läser ju inte sådana sagor eller så för dom småbarnen utan det är mer genom det fysiska språket tillsammans med det verbala.

Barnskötaren beskrev kommunikationen mellan vuxna och barn var mycket viktig och att man som vuxen måste förklara varför en händelse ska ske eller har skett och att det är okej att säga nej.

Om barnet inte vill byta blöja, så måste man förklara varför man måste byta blöja och då blir det en kommunikation mellan båda två och det blir bättre. Men även om barnet ska börja gå på toaletten att man visar barnet hur de kan göra själva. Men också ett exempel att man ska förklara om barnet inte vill pussa eller krama eller sitta i knät på någon släkting eller pedagog eller en person som de inte vill, att det är helt okej att säga nej, de har rätt att säga nej och att det faktiskt är okej.

Arbetet med barnens integritet enligt respondenterna sker i verksamheten, men olika mycket.

Förskollärare 2 berättar om olika sätt att arbeta med barns integritet och beskriver även hur flera barn har börjat öppna sig för pedagogerna på förskolan om hur det faktiskt har det utanför förskolan. Att många barn har kunnat relatera sig i berättelser som böckerna har handlat om som pedagogerna har läst för barnen och berättat vad de själva varit med om. Säljö (2011) anser att barn lär sig olika och i olika sammanhang, att genom böcker och kommunikation förmedla kunskap, lär sig barnen att lyssna och reflektera över vad de har hört och koppla det till sin egna upplevda erfarenhet (Säljö, 2011).

Förskollärare 1 och 3 och barnskötaren beskriver att de använder sig mer utav kommunikation, berätta för barnen vilka rättigheter de har samt stopp handen. Här gäller det att se till att barnen får en kunskap om vilka rättigheter de har och då blir det vuxna som använder sin makt, sin kunskap om hur barnen ska göra. Som Foucault belyser så är alla barn medvetna om att vuxna har makt eftersom de alltid är närvarande och vet vad som sker runt om kring, barnen har fått en kunskap om vad som är rätt och fel (Foucault, 1975).

Men att läsa böcker samt visa i handlingar hur barnen kan agera mot varandra verkar inte förekomma utan språkliga samtal och kommunikation sker när det uppstår sådana situationer där det behövs. Jag uppfattar deras beskrivning som att de vill arbeta förebyggande men att mer kunskap om hur de ska göra kan behövas. Förskolebrevet är ett sätt att få in mer kunskap till pedagoger i förskolan där de får ta del av olika sätt att arbeta på. Det har Sveriges riksdag (2017) tagit upp och vill införa det som lag att alla förskolor samt skolor ska ta del av det samt andra initiativ som förebygger sexuella övergrepp och lär ut hur integritet kan undervisas i förskolan samt skolan (<http://www.riksdagen.se/>, 2107). Tre av respondenterna visste inte vad förskolebrevet var för något medan en av dem visste och då hade hen tagit reda på det själv genom sökningar på internet.

5.4 Ansvar

En av mina intervjufrågor jag ställde till respondenterna var, vems ansvar de ansåg det vara att barnen lär sig integritet. Alla svarade de det samma, att ansvaret är först och främst föräldrarnas och sedan kommer förskolan, där de lär sig mer om sin egen och andras integritet. Men att det är alla vuxnas ansvar i samhället att lära barn integritet att se till att alla barn känner sig trygga i hemmet och i förskolan.

Förskollärare 1 beskriver att det är alla vuxna som har ansvaret för att lära barn integritet. Barn kan vara ganska oförutsägbara som kan vara härligt på ett sätt men att det är vi vuxna som måste sätta gränsen för när det är acceptabelt eller inte.

Vi vuxna *med bestämd röst*. Alla vuxna, hemma är det föräldrarna och här är det vi vuxna på förskolan. Det är ju vi vuxna som har det ansvaret, barn kan vara ganska gränslösa och det är ju härligt på ett sätt också men när det gäller integritet och vem som har rätt till ens egen kropp då är det vi vuxna som måste lära barnen. Framförallt så tänker jag, genom att lyssna, lyssna till sig själv när det inte känns okej. Som barn så har man alltid rätt att säga nej och stopp oavsett om det är en vuxen eller ett barn.

Förskollärare 2 menar att uppfostran ska ske hemma, men att förskolan har en skyldighet att lära barnen det dem inte får hemma.

Asså, vi är inte här för att uppfostra barnen, det är ju förädlarna som gör, barnen gör som föräldrarna gör eller vi vuxna gör. Men på förskolan så är det i alla fall vår skyldighet att se till att dom bitarna som barnen inte lär sig hemma att de får hos oss, det är inte en självklarhet att barnens integritet respekteras hemma. Jag tycker självklart att vi här på förskolan ska ge barnen den möjligheten att lära sig och stärka sin integritet.

Förskollärare 3 menar på att det handlar om uppfostran, att det är självklart föräldrarnas ansvar. Men även att det är allas vuxnas ansvar.

Jag tycker först och främst att det är en uppfostringsgrej, det är föräldrarna, såklart, som ska uppfostra sina barn överhuvudtaget även i det här. Men sedan har ju vi alla som jobbar med barn oavsett vilken nivå vi jobbar på, om vi jobbar med små eller stora barn så är det oerhört viktigt att vi pratar om det och visar barnen, för vi ser ju hur det ser ut idag. Ett exempel är när jag var i affären så var det några grabbar i grupp kanske 14–15 år gamla, hur de uttryckte sig och det var skrämmande. Språkbruket är bedrövligt idag bland många barn och ungdomar, och det är okej att kalla andra människor för skällsord och andra väldigt fula ord. Men det är vi i förskolan som ska lära barnen integritet i andra hand, första hand är det föräldrarnas ansvar.

Barnskötaren beskriver även hen att det är föräldrarna som är ansvariga.

Jag tror det börjar hemma och sedan är det förskolan som har ett stort ansvar, alla på förskolan ska jobba aktivt med att visa respekt för andra barn. sedan är det även samhället som har ansvar. Alla vuxna.

I dessa utdrag så syns det tydligt att vi vuxna har ett stort ansvar över hur barnen agerar i olika situationer. Det är pedagoger i förskolan som har ett stort ansvar att ge barn kunskap och erfarenhet om hur sunda sociala relationer ska vara, att genom samspel och kommunikation visa på hur lika och olika människor faktiskt är, men att det först och främst börjar hos föräldrarna i hemmet. Som Özturk (2010) skriver i sin studie att värderingar om vad som är rätt och fel sker från början i hemmet och att det då är föräldrarna som har präglat barnen med sina egna värderingar utifrån vad de anser är rätt och fel. Dessa värderingar om rätt och fel kommer sedan att förstärkas eller försvagas utefter samhällets normer (Özturk, 2010). Som det ser ut i dagens samhälle så behöver vuxna ta ansvaret och lära barnen rätt och fel, men det är inte alla som har en bra människosyn eller barnsyn och det är något som förskollärare 1 menar. Har vi vuxna en god människosyn och barnsyn ska det inte vara svårt att vara en god förebild för barnen och kunna visa dem hur man skapar sin egen integritet samt lära sig hur vi visar respekt mot andra människor. Johansson (2005) skriver i sin studie att det är vuxnas ansvar att se till att barnen får en vägledning om vad som är rätt och fel men de ska även få veta varför det är rätt eller fel. Vuxna ska både visa och lära barnen vad integritet är och att de har en egen integritet som ska stärkas (Johansson, 2005).

Respondenterna beskriver även här hur kommunikationen och språket är viktigt, att vi vuxna som är ansvariga måste visa barnen hur de ska göra för att stäkra sin integritet. Att aldrig sluta berätta för barnen vad som är rätt och vad som är fel och även förklara varför. Eftersom ansvaret ligger hos föräldrarna måste förskolan komplettera med det som barnen inte får lära sig hemma. Alla barn får inte sin integritet respekterad hemma och för dom barn behövs det extra mycket kunskap om hur barnet ska stärka sin integritet och lära sig sina egna gränser och andras. Detta sker genom en god kommunikation och relation mellan pedagog och barn. Johansson och Pramling Samuelsson (2003) anser att den kommunikativa färdigheten kommer från familjen, den interaktion som barnet har med sin familj och andra människor runt om kring sig. Den utvecklingen slutar aldrig utan den fortsätter att utvecklas så länge människan utsätter sig för nya miljöer och kunskaper (Johansson & Pramling Samuelsson, 2003). Som förskollärare 1 menar, att lyssna till barnet och vara lyhörd för vad de vill och även lära dem att lyssna till sig själv, att berätta för barnen och göra dem medvetna om att känslan som man har inom sig är viktig.

5.5 Att lära barn integritet

Jag frågade respondenterna hur viktigt de ansåg att lära barn integritet i förskolan och alla ansåg de att det var en av de viktigaste sakerna barnen ska lära sig på förskolan. Att ge barnen kännedom om hur just den känslan känns är viktig att förstå och varför det kan kännas just så för stunden. Lära barnen att respektera sig själv för att sedan lära dem att respektera andra.

Förskollärare 1 menar att det är nog det viktigaste vi förskollärare kan göra för barnen, att lära dem att värna om sig själva.

Jag skulle nästan vilja säga att det är det viktigaste, asså *kort paus* för det är ju liksom att värna om sig själv som människa och det är bara en själv som kan göra det. Jag som vuxen här på förskolan kan ju skydda barnen, vi kan ju ta vårt vuxna ansvar och skydda barnen, men att säga nej eller stopp, utifrån det att man förlitar sig på en känsla som bor i en själv, det kan ju bara barnen göra själva och där är vi skyldiga att lära dom att lita på den, att man har rättigheter. Så för mig är det bland det viktigaste vi kan utbilda barnen i, för dom litar ju på oss vuxna, vi är ju deras trygghet här på förskolan och föräldrarna eller vårdnadshavare är ju deras trygghet hemma. Och då är det vårt uppdrag att lära barnen att dom har all rätt att säga nej och stopp.

Vidare menar förskollärare 1 att personalbrist och tid är något som inte alltid finns.

Storbarnsavdelningen så är det 20 barn och så är det 3 pedagoger ungefär men då har vi verksamhetsstöd här också. På småbarnsavdelningen så är det 3 pedagoger på 14 barn. I teorin så är det väl bra, när alla är här, när alla är friska.

Förskollärare 2 beskriver att det är barnen som kommer att bygga vårt samhälle och då är det vår skyldighet att lära barnen om välmående och känslor.

Det är A-Ö. Vi arbetar med levande människor, det är dom som kommer att bygga vårt samhälle i fortsättningen. Allt handlar om känslor och om välmående hos barnen, att lära barnen vad känslor är och varför de kommer. Det är jätteviktigt för mig. För att ett barn ska må bra det ger mig *kort paus* även om det bara är för ett enstaka barn under dagen, det gör mig glad. För den dagen då känner jag, att jag har gjort någonting, för idag har det här barnet lärt sig att säga nej, lärt sig säga stopp. Har lärt sig att identifiera, men jag är ledsen på grund av någon gjorde det här eller det här, att barnen lär sig den skillnaden. Det är viktigt.

Förskollärare 2 berättar även att det är många barn och blandad grupp på avdelningarna. Som ensam förskollärare på förskolan blir de mycket att hålla reda på.

Vi har tre pedagoger och 18 barn på varje avdelning. Vi har inte åldersintegrerade grupper, så kallade syskonavdelning med barn från 1-5 år.

Förskollärare 3 menar att det ingår i en stark självkänsla, som vi vuxna måste lära barnen, så att andra människor inte kan ta sig friheten att göra något som de inte får.

Jätteviktigt! Det ingår i att få en stark självkänsla, det jobbar vi med från dag ett. Alltså hur får du en stark självkänsla. Oerhört viktigt, det ingår där. För utan en stark självkänsla då är det lätt att tillåta andra att ta sig friheter, som egentligen inte är okej.

Vidare menar förskollärare 3 att språket och rösten är något som vuxna måste tänka på, hur de använder den och när.

För att barnen ska lära sig att säga nej och stopp så måste vi vuxna använda vår röst och vara tydliga i den, för det blir så mycket lättare för barnen att tolka och förstå samt ögonkontakten är viktig. Och det når man om man har en god relation med barnen, för har man ingen relation så går det inte att arbeta med att lära barnen säga nej eller du får inte, då blir det fel, tycker jag.

Barnskötaren menar att integritet ska prioriteras idag på förskolan.

Det är en prioritet idag tror jag. För att barnen ska få mer respekt för varandra så måste vi börja i förskolan. Barnen är den nya generationen som ska ta över samhället då måste barnen lära sig det dom inte redan kan. Att vi vuxna visar på alla barns olikheter och att det är okej att vara olika. Och lär vi barnen att respektera varandra så börjar dom sedan att respektera miljön och andra saker.

Alla respondenter belyser att integritet är det viktigaste vi kan lära barnen idag. Genom att visa tillit och använda språket som redskap utvecklas barnen till goda individer och får mer respekt för sig själva och andra. Säljö (2017) menar att det sociala samspelet är det viktigaste för människans utveckling och lärande, genom att kommunicera med olika språkliga begrepp kan människan uttrycka sig och fungera som en tänkande individ i samhället (Säljö, 2017).

Som förskollärare 3 beskrev det att användningen av rösten är viktig, hur vi säger saker och ting till barnen är viktigt. Att vuxna är tydliga i det de säger till barnen, eftersom barnen tolkar din röst och ditt kroppsspråk samt vad du säger. Säljö (2011) anser att språket har flera funktioner, att kommunicera med andra men även för att kommunicera med sig själv, genom tänkandet och reflektera över sina egna handlingar samt andras. Detta gör att språket blir som ett redskap för människan att kunna reglera sina handlingar och kunna analysera det som precis skett och sedan dra slutsatser om hur hen ska göra nästa gång (Säljö, 2011).

Idag är det även så att barngrupperna på förskolan är för stora och med få pedagoger. Tiden för varje barn blir mindre och alla barns behov blir svårare att bemöta. Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) skriver i sin artikel att stora barngrupper kan påverka pedagogers arbete i förskolan, att de hämmas i sitt arbete med barnen. Kommunikationen mellan barn och vuxna blir inte så långvarig och barnen tröttnar lätt på att lyssna. Den stressiga miljön med många barn gör även det svårare för alla barn att ha en god kommunikation eftersom de inte vet hur de ska förhålla sig till alla andra barn. Storleken på barngrupperna är avgörande för att pedagogerna ska kunna utföra sitt arbete ut efter läroplansmålen och kunna bemöta varje barn utefter barnets behov. Det blir fler relationer som pedagoger och barn ska bilda samt att alla barn och pedagoger ska lära sig att förhålla sig till alla andras behov samtidigt. Detta kan vara mycket svårt för ett litet barn i en stor barngrupp. Det här leder förmodligen till att pedagoger inom verksamheten har svårt att planera och utföra sina arbetsuppgifter på bästa sätt (Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan, 2015). Utifrån vad förskollärare 1 och 2 berättar tolkar jag det som att när alla finns på plats, är det möjligt att utföra sina arbetsuppgifter på ett bra sätt.

Varje barn får sina behov tillgodosedda, men när det saknas personal så blir verksamheten och barnen lidande, barnen blir inte sedda och personalen som är där får se till att klara dagen. Den planerade verksamheten blir lidande eftersom personalen försöker få dagen att gå ihop utan att barnen ska lida allt för mycket.

6 Diskussion och sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka hur fyra pedagogers förhållningssätt till barns integritet i förskolan och även hur de beskriver sitt didaktiska arbete med barns integritet i verksamheten. Studiens syfte var att få en bättre kunskap om hur pedagoger lär barn integritet i förskolan. I följande avsnitt kommer jag att diskutera resultatet utifrån mina frågeställningar: *Hur beskriver pedagoger sitt förhållningssätt till barns integritet i förskolan? Hur beskriver pedagoger sitt arbetssätt med barns integritet i förskolan?*

Utifrån mitt resultat har jag fått kunskap om hur fyra pedagoger på olika kommunala förskolor arbetar och förhåller sig till barns integritet. Alla respondenter anser att integritet handlar om respekt mot varandra och mot sin egen kropp. Att kunna kommunicera med barnen om deras rättigheter men att även skapa en god relation till barnen för att kunna förmedla kunskapen om sin rättighet. Som Öztürk (2010) menar så måste pedagoger vara medvetna om vilket ansvar de har och möta barnet som en individ med respekt. Pedagogerna ska ha ett gott samarbete och vara engagerade i sitt arbete (Öztürk, 2010). Alla barn ska bli uppmärksammade och inget barn i förskolan ska få känna sig kränkt, detta är pedagogernas ansvar. Johansson (2005) anser att människor ska få rätt till att identifiera, bilda egna personliga åsikter, tankar och övertygelser och få uttrycka dem fritt. Det är vuxnas ansvar att vägleda och skydda barnen från vad som är rätt och fel. Vuxna ska visa och lära barnen integritet (Johansson, 2005). Det är vi vuxna i samhället som ska vägleda och se till att barnen blir goda samhällsmedborgare. I förskolan ska pedagogerna vara lyhörda och uppmärksamma mot barnen och se till deras behov genom kommunikation och samspel. Detta är något som jag sett i mina resultat att kommunikation och en bra relation till barnet är viktigt för att kunna vägleda dem igenom vad som är rätt och fel. Att vara tydlig i sina handlingar och ge barnen en förklaring till varför det ska göras på ett visst sätt eller varför man inte får göra så eller så. Johansson (2005) menar att detta inte diskuteras tillräckligt i arbetslagen, hur pedagoger i förskolan kan arbeta med barns integritet och heller inte hur de ska förhålla sig till barns integritet (Johansson, 2005).

Arbetet med barns integritet sker i verksamheten men olika mycket, respondenterna beskrev alla att det arbetar med barns integritet men jag upplevde att det inte skedde aktivt hos alla utan mer spontana tillfällen. Det jag tror det kan bero på är okunskap om hur man kan arbeta aktivt med det med barnen och vilka redskap man kan använda sig av. Förskolebrevet som är ett initiativ till att börja arbeta aktivt med barns integritet i förskolans verksamhet är ett bra verktyg för pedagoger att utgå ifrån. Sveriges riksdag har tagit upp detta och vill införskaffa det som lag, att alla förskolor i Sverige ska arbeta utefter förskolebrevet eller andra liknande initiativ. Quicklund (2017) har skickat in ett förslag till riksdagen om att alla skolor och förskolor ska ta del av förskolebrevet och andra initiativ som förebygger sexuella övergrepp och lär barnen integritet. Fridolin har då besvarat detta och syftar till att regeringen har gett ansvaret till skolverket som ska se över förskolans läroplan och förtydliga den när det kommer till barns rätt till integritet (<http://www.riksdagen.se/>, 2017).

Genom att läsa böcker och diskutera med barnen tror jag har en god inverkan, barnen får höra hur det kan vara och även hur man kan göra om det blir fel. Många av respondenterna anser att böcker och andra medel har visat på att det faktiskt fungerar att förklara för barnen på ett enkelt sätt som med känslolåda som förskollärare 2 använde sig av. Flera barn har kommit fram och berättat då hur det varit hemma och pedagogerna har behövt agera. För att pedagoger ska kunna genomföra sitt arbete på bästa sätt måste det finnas tid och barngrupperna får inte vara för stora så som det ser ut idag. Det gör att barnen inte får någon ro när det är dags för sagostund eller samling. Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan (2015) menar på att grupperna idag är för stora och att pedagoger inte kan utföra sitt arbete och fullfölja sina uppgifter som de har. Barnen får det svårare att koncentrera sig en längre stund och tappar intresset fort. Möjligheten att kommunicera med barnen är svår att få speciellt med det enskilda barnet. Detta gör att relationen mellan pedagog och barn samt mellan barnen blir svårare och tilliten tillvarandra blir svår. Pedagogerna har allt fler barn att lära känna, tolka, förstå och följa deras lärande (Pramling Samuelsson, Williams och Sheridan, 2015).

Jag anser att med mitt material från de fyra pedagoger jag intervjuat och den litteratur jag använt mig av så har jag kunnat svara på frågeställningarna samt mitt syfte. Att barns integritet idag pratas mycket om i media är något jag anser är det viktigaste vi kan göra för våra barn i förskolan. Som blivande förskollärare anser jag det som mina respondenter även påpekade att det är det viktigaste inom förskolans arbete. Att lära barn integritet. Kunskaper saknas dock inom förskolan om hur man kan arbeta med barns integritet och hur pedagoger kan lära barn att stärka sin integritet. Detta tror jag kommer att förändras inom snar framtid men det finns en lång väg kvar tills det blir bra.

Men i resultatet ser jag ändå att pedagogerna är medvetna om att de behövs mer kunskap och är villiga att ta del av mer men även att det är något som ska arbetas med eftersom samhället idag ser ut som det gör.

Jag hoppas att förskolebrevet går igenom och kommer att bli en del av förskolan, just för att det finns mycket kunskap att lära sig utefter de experter som jobbar med det. Att utbilda pedagoger inom förskolan i hur de kan lära barn integritet på barnens nivå är något som pedagogerna jag intervjuat vill ha.

7 Vidare forskning

Till vidare forskning skulle observationer av pedagoger och barn i verksamheten vara intressant och se hur de arbetar med barns integritet. Göra en djupare undersökning i hur arbetat kan vara med barns fysiska integritet, arbetar förskolan aktivt med barnens fysiska integritet? Att även göra intervjuer med både barn och pedagoger och se hur de berättar att de arbetar. Jämföra intervjuer med observationerna och se om pedagogerna arbetar medvetet med barns fysiska integritet eller inte.

8 Referenslista

- Brinkkjaer, U. & Høyen, M. (2013), *Vetenskapsteori för lärarstudenter*, 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Dolk, Klara (2013) *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Ordfront förlag
- Eksvärd, E. (2016), *Medan han lever: ett utsatt barn träder fram ur mörkertalet*. Stockholm: Forum
- Eksvärd, E. (2017) *Treskabinoll*. <http://treskabinoll.nu/om-treskabinoll/> [Hämtad, 2017-11-21]
- Eksvärd, E. (2017). *Förskolebrevet* <http://forskolebrevet.se/brevet/> [Hämtad, 2017-11-21]
- FN (2017) *Vad gör FN?*
<https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn-2/> [Hämtad, 2017-11-23]
- Foucault, Michel (1975/2003). *Övervakning och straff fängelsets födelse*. 4., översedda uppl. Lund: Arkiv.
- Fridolin, G. (2017). *Förskolebrevet- Svar på skriftlig fråga 2017/18:207*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/forskolebrevet_H512207
[Hämtad, 2017-11-21]
- Gren, J. (2007) tredje upplagan, *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*. Stockholm: Liber
- Helleday, A. & Berg Wikander, B. (2007), *Fyra psykologiska perspektiv – i socialt arbete och social omsorg*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. (2005). *Children's integrity – a marginalised right*. *International Journal of Early Childhood*, 37(3)
- Johansson, P & Pramling Samuelsson, I. (2003). Lund: Studentlitteratur
- Juul, J. (2005), *Livet i familjen- om det viktiga samspelet*. Stockholm: Albert Bonnier

Lpfö 98, *Läroplan för förskolan Lpfö*. [Ny, rev. utg.] (2016). Stockholm: Skolverket.

Nilsson, Roddy (2008). *Foucault: en introduktion*. Malmö. Égalité.

Patel, R. & Davidson, B. (2010) tredje upplagan, *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Plan International Sverige (2017) *Barnkonventionen*.

<https://plansverige.org/barnkonventionen/> [Hämtad, 2017-11-21]

Pramling Samuelsson, I. & Williams, P. & Sheridan, S. (2015). *Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner*. Norsk: Tidsskrift for nordisk barnehagesforskning.

Quicklund, S. (2017). *Förskolebrevet- Skriftlig fråga 2017/18:207*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/forskolebrevet_H511207

[Hämtad, 2017-11-21]

RFSU (2015). *Barns sexualitet- en vägledning kring barns beteende*.

<http://www.rfsu.se/sv/Sexualundervisning/RFSU-material/Sidbank/Metod-och-handledning/Barns-sexualitet--en-vagledning-kring-barns-beteenden/> [Hämtad, 2017-11-16]

RFSU (2016). *RFSU:s remissyttrande över SOU 2016:7 Integritet och straffskydd*.

<http://www.rfsu.se/sv/Sex-och-politik/Remisser-och-yttranden/RFSUs-remissyttrande-over-SOU-20167-Integritet-och-straffskydd2/> [Hämtad, 2017-11-16]

Rädda barnen, (2013), *Stopp! Min kropp!*. Stockholm: Rädda barnen

<https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/barn-utsatta-for-sexuella-overgrepp/stopp-min-kropp/>

[Hämtad, 2017-11-16]

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2011). L.S Vygotskij - forskare, pedagog och visionär I: Forssell, A. (red.) *Boken om pedagogerna*. 6., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber

Säljö, R. (2017). Den lärande människan I: Lundgren, Ulf, P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) *Lärande, skola, bildning*. Fjärde utgåvan, reviderad Stockholm: Natur & Kultur.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur

Thorsén, H. (2010). *Människosyn och etik*. Stockholm: Remus

Trost, J. (2014). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB

Vetenskapsrådet, (2017), *God forskningssed*: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>
[Hämtad, 2017-12-20]

Öztürk, S. (2010), *The Opinions of Preschool Teachers about Ethical Principles*

Bilimleri. Educational Sciences: Theory & Practice, 10(1)

9 Bilagor

9.1 Bilaga A, samtyckesbrev

Hej!

Jag heter Frida Axelsdottir och studerar min sista termin på förskolläraryrket vid Södertörns Högskola. Jag håller just nu på med att skriva mitt examensarbete där syftet till min studie är att få en mer fördjupad kunskap och en förståelse för hur pedagoger inom förskolan arbetar med barns integritet men även varför de tycker att det är viktigt att lära barn integritet redan i förskoleålder.

För att samla in material till studien skulle jag gärna vilja besöka er förskola xx mellan den xx och xx. Jag skulle då vilja göra en intervju med dig som arbetar aktivt med barnen. Intervjun kommer att ta ca 30–40 minuter och jag kommer att spela in intervjun för att få med all viktig information. Den kommer sedan att transkriberas, analyseras och bli en del av min studie. När allt material är färdigställt så kommer det att raderas.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Detta betyder att personalens och verksamhetens identitet inte kommer att avslöjas. Det insamlade materialet avidentifieras och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Materialet kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i det egna analysarbetet. Den färdiga uppsatsen kommer sedan att publiceras digitalt genom publikationsdatabasen DiVA.

Med detta brev vill jag be om ert medgivande för ert deltagande i studien. All medverkan i studien är frivilligt och kan avbrytas när som helst, även efter att materialinsamlingen har påbörjats. Om ni samtycker till studien fyller ni i bifogat formulär.

Kontakta gärna mig eller min handledare för ytterligare information!

Vänliga hälsningar,

Frida Axelsdottir
Telefon: xxxx
Mail: xxxx

Handledare: Michal Salamonik
Södertörns Högskola
Telefon: xxxx
Mail: xxx

Formulär för samtycke till deltagande i studie.

Jag **samtycker** till att delta i studien.

Deltagares namnunderskrift.....

9.2 Bilaga B, intervjuguide

Pedagog

1. Vilken utbildning har du?
2. Hur länge har du arbetat inom förskolan?
3. Hur många barn respektive pedagoger är det på avdelningen?
4. Vilka är dina arbetsuppgifter?
5. Vad tänker du när jag säger integritet? förklara!
6. Känner du till någon handbok eller styrdokument som riktar sig in på barns integritet?
7. Har du hört talas om förskolebrevet? Vet du om förskolan har skrivit på detta brev?

Arbetet inom förskolan.

8. Arbetar ni med barns integritet, kroppen och vilka gränser som finns? I så fall hur, har du något konkret exempel.
9. Vem anser du har ansvaret att lära barn integritet? Varför?
10. Hur viktigt är det för dig att barnen lär sig integritet?
11. Diskuteras barns integritet något i arbetslaget?
12. Arbetar ni aktivt med att visa och förklara för barnen vad integritet är? Hur i så fall?
13. Vilket är dina bästa tips på att lära barn integritet? nämn några!

Utveckling.

14. Har ni inom förskolan fått ta del av någon kompetensutveckling inom barns integritet? exempel föreläsning?
15. Skulle du vilja ha mer kunskap om hur du kan lära barn om integritet?
16. Anser du att dina kunskaper kan påverka ditt bemötande med barnen?

Övrigt.

17. Finns det något du skulle vilja tillägga?